

ЧИ ЗАМІНИТЬ СЛІДЧИЙ ДІЗНАВАЧА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ?

Віталій Володимирович РОМАНЮК,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
кримінального процесу та організації досудового
слідства факультету №1 Харківського
національного університету внутрішніх справ*

Після прийняття 22.11.2018 р. Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» Україна зробила ще один крок на шляху до розбудови правової держави Україна [2]. Сенс запровадження такої особливої форми досудового провадження як дізнання – розвантажити слідчі підрозділи та спростити процедуру розслідування кримінальних проступків, які не несуть значної суспільної небезпеки, а також досягти процесуальної економії, зосередивши зусилля слідчих та детективів на протидії кваліфікованим злочинам, забезпечивши ефективне досудове розслідування.

Не дивлячись на те, що на даний момент відсутня практика застосування вказаної форми досудового розслідування, вже зараз як серед науковців, так і серед кандидатів на посади новостворених підрозділів дізнання, виникають питання пов'язані не тільки із кримінальною процесуальною компетенцією дізнавача, але й питання організаційного характеру, пов'язані із співвідношенням повноважень дізнавача та слідчого.

Положенням ст. 40-1 КПК України передбачено, що «дізнавач під час здійснення дізнання наділяється повноваженнями слідчого». Вказана норма сприймається однозначно і не викликає непорозумінь через те, що КПК України у редакції, що набере чинності з 01.07.2020 року, наділяє дізнавача повноваженнями подібними, на перший погляд, з повноваженнями слідчого, але з деякими «відмінностями». Так, п. 2 ч. 2 ст.

40 КПК України уповноважує слідчого у встановлених КПК випадках, на проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій [1]. В той же час, положення п. 2 ч. 2 ст. 40-1 КПК України уповноважує дізнавача у встановлених КПК випадках, проводити огляд місця події, обшук затриманої особи, опитувати осіб, вилучати знаряддя і засоби вчинення правопорушення, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або виявлені під час затримання, а також проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії. Фактично законодавець, у не властивій для нього формі, деталізував коло процесуальних заходів, які в подальшому можуть мати силу доказів, чим прирівняв їх за значенням до слідчих (розшукових) дій. Така деталізація повноважень дізнавача «штучно» обмежує слідчого вилучати знаряддя і засоби вчинення кримінального правопорушення, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку. Поясненням цьому є відсутність положення у КПК України посилання про наділення слідчого за певних обставин повноваженнями дізнавача.

Крім того, відповідно до вимог ч. 3 ст. 214 КПК України в редакції з 01.07.2020 р. для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути: відібрано пояснення; проведено медичне освідування; отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей. І знову ж таки, результати таких процесуальних дій на виконання вимог ч. 1 ст. 298-1 КПК України можуть виступати як докази у кримінальному провадженні. І навпаки, такі процесуальні джерела доказів не можуть бути використані у кримінальному провадженні щодо злочину, окрім як на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора.

Звідси постає питання, чи є слідчий суб'єктом формування такої неузгодженої із загальним поняттям доказів спеціальної системи джерел доказів, адже, як нами вже було вказано, на відміну від дізнавача, законодавець не «прирівняв» слідчого під час здійснення досудового розслідування із останнім? В подальшому щодо таких доказів можуть з'явитись сумніви у їх допустимості. Так, у правозастосовній діяльності непоодинокими є випадки вчинення кримінальних правопорушень, які складно кваліфікувати на початковому етапі розслідування. Відповідно, якщо так станеться, що кримінальне правопорушення виявиться злочином, а суб'єктом, який здійснюватиме його перевірку буде дізнавач, то жодних проблем не виникає через те, що дізнавач під час здійснення дізнання наділяється повноваженнями слідчого. По іншому виглядає ситуація, коли слідчий реагує на кримінальне правопорушення, яке по факту є кримінальним проступком. Виникає питання, чи зможе він задіяти весь арсенал перевірочних заходів, передбачених для дізнавача? Якщо так, то чи будуть результати їх застосування доказами у кримінальному провадженні.

Крім процесуальної неузгодженості залишаються не вирішеними й організаційні питання, одним з яких є формування складу чергових слідчо-оперативних груп. Так, відповідно до Наказу МВС № 357 від 27.04.2020 р. «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України», який набуває чинності 01.07.2020 р., очолювати СОГ будуть як слідчі так і дізнавачі [3]. Тобто цим підзаконним актом кримінальні правопорушення не розмежовуються на злочини та кримінальні проступки, тим самим повноваження слідчого та дізнавача з вимогами КПК України не узгоджуються.

Застосування аналогії, яка передбачала б наділення слідчого повноваженнями дізнавача, на нашу думку, не застосовується через непропорційність повноважень вказаних представників сторони обвинувачення. Подібні законодавчі прогалини не повинні залишатися поза увагою законодавця, тому окреслена неузгодженість має бути вирішена шляхом внесення відповідних змін до чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22.11.2018 р. № 2617-VIII // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#top>
3. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: наказ МВС України від 27.04.2020 р. № 357 // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#top>